

Pastirska služba u znaku sinodskoga hoda

Kada se i danas upita nadbiskupa i metropolita *mons. dr. sc. Marina Srakića* o tome što bi istaknuo kao najznačajniji događaj iz svoga dosadašnjega pastirskoga upravljanja Đakovačko-osječkom nadbiskupijom, ranije Đakovačkom ili Bosanskom i Srijemskom biskupijom, uvijek spremno odgovori: *Sinoda*. S velikom će radošću nadbiskup Marin spomenuti i druge velike i značajne događaje: od pohoda pape Ivana Pavla II. Đakovu i Osijeku 2003. godine, preko proslave velikoga jubileja 1700 godina svetih srijemskih mučenika 2004., uzdignuća Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Đakovu i pripojenja Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku 2005. te slavlja 200. obljetnice Bogoslovnoga sjemeništa i visokoga filozofsko-teološkoga učilišta, danas KBF-a u Đakovu 2006. godine do uspostave Đakovačko-osječke metropolije, sa sufraganskom Požeškom biskupijom te ponovno osamostaljenom drevnom Srijemskom biskupijom 2008. godine. Ipak, uvijek će, kao poseban događaj, bolje reći skup događanja, izdvojiti čitavo jedno razdoblje povezano i uključeno u pripravu, odvijanje i slavljenje *Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*.

Ovaj VIII. svezak sabranih djelâ nadbiskupa Marina Srakića, naslovljen *U zajedništvu Kristova poslanja*, donosi više od 190 tekstova što ih je nadbiskup napisao i(li) izgovorio, u obliku pastirskih poslanica, proglasa, okružnica, (na)govorâ ili propovijedi. Tekstovi sabrani u ovome svesku na osobit način predstavljaju svjedočanstvo stvarnosti i dinamike života Crkve, ponajprije života i gibanja u partikularnoj Crkvi na prijelazu u novo tisućljeće te u njegovim prvim godinama. A kako je upravo Biskupijska sinoda u tom vremenu predstavljala svojevrsno žarište (fokus) eklezijalnoga života i same pastirske službe nadbiskupa Marina, ovaj svezak s razlogom možemo nazvati »sinodskim«. Čitav njegov prvi dio, naslovljen sinodskim geslom »Ti si Krist – za nas i za sve ljude«, izravno se odnosi na sama sinodska događanja. Ostala tri dijela donose tekstove povezane sa životom Crkve, sa životima

njezinih zajednica i članova te s raznovrsnim pozivima i službama u njoj, pa se ne može ne primijetiti da se i u njima ogleda upravo ona slika Crkve koju je htjela osvjježiti i obnoviti Biskupijska sinoda.

»Želio bih sazvati *biskupijsku sinodu*«

Nakon što mu je, poslije višegodišnje službe pomoćnoga biskupa te biskupa koadjutora, bila povjerena uprava Biskupije, novi je dijecezanski biskup Marin već u svojoj nastupnoj riječi, prigodom početka službe dijecezanskoga biskupa 15. veljače 1997. jasno istaknuo: »Želio bih (...) sazvati *biskupijsku sinodu*, kojom ćemo okupiti našu Crkvu, pokazati putove i oblike apostolskoga djelovanja, pokušati riješiti poteškoće apostolata i uprave, izraditi programe, potaknuti pothvate i nadahnućem Duha Božjega potkrijepiti vjeru i pobožnost.« Upravo tom nakanom htio je kao novi dijecezanski biskup 'zaorati' u stvarno stanje u kojem se nalazila biskupijska zajednica, koju prihvaća u svom bogatstvu njezine »slavne i tragične povijesti«, imajući posebno na umu sve okolnosti i posljedice prouzročene tragičnim ratnim događajima 1991. – 1995.

Nakanu sazivanja biskupijske sinode možemo razumijevati kao plod izuzetno vrijednoga pastirskoga nadahnuća, no u isto se vrijeme u toj nakani mogu raspoznavati i prethodna nadahnuća koja su u novome dijecezanskom biskupu polagano rasla kroz različita iskustva svećeničkog djelovanja. Započeo je svoju svećeničku službu u vremenu pripreme i održavanja velikoga *Drugog vatikanskoga koncila* (1962. -1965.), u okvirima biskupijske i domovinske Crkve, zajedno s drugim svećenicima i vjernicima laicima, sudjelovao je u brojnim obnoviteljskim aktivnostima i pothvatima koji su, malo - pomalo, na različitim područjima života Crkve oslikavali njezino - upravo Koncilom željeno - »novo lice«.

Ubrzo, svega nekoliko mjeseci nakon imenovanja dijecezanskim biskupom, okupit će skupinu svećenikâ-suradnikâ, oblikujući tako *Predpravno povjerenstvo* za biskupijsku sinodu čije je sazivanje službeno najavljeno, za vrijeme euharistijskoga slavlja s predstavnicima čitave biskupijske zajednice, u subotu prije Duhova, 30. svibnja 1998. godine. Tada je otpočeo stvarni »sinodski hod« – novo, željeno i otvoreno, iskustvo zajedničkoga hoda u vjeri, s pitanjima koja su zadirala duboko, u sve pore kršćanskoga, i osobnoga i zajedničkoga, identiteta: »Crkvo đakovačka i srijemska, što kažeš o samoj sebi? Tko si? Što bi morala biti? Kako bi mogla postati ono što bi trebala biti – da bi odgovorila na znakove vremena, da bi odgovorila na oče-

kivanja i na zahtjeve svoje vlastite zajednice, i cijelog svog naroda koji ulazi u novo razdoblje svoje povijesti? Što kažeš o svojoj prošlosti, što kažeš o svome sadašnjem izgledu, a što o budućnosti?» Da, sva je ta pitanja izrekao biskup Marin sazivajući *Drugu biskupijsku sinodu đakovačku i srijemsku*, pod geslom »Ti si Krist – za nas i za sve ljude«. S tako temeljnim i sveobuhvatnim pitanjima kao da nas je htio povesti u veliku obnoviteljsku »avanturu«. U pozivima i poticajima na Sinodu nije se trudio ostavljati dojam »sveznajućega«, osobe koja ima odgovore i spremljena rješenja. Znao se, zajedno sa suradnicima, strpljivo prepustiti koracima istraživanja, razmjene mišljenja i prijedloga, koji puta s utiskom da smo u »nepreglednoj šumi«, ostavljajući – s iznimnom mirnoćom - da se na nekom od sljedećih susreta još bolje zacрта usmjerenje, iskristaliziraju ciljevi i načini ostvarivanja sinodskoga hoda.

Put pripreme i ostvarenja Sinode

U pripremi i ostvarenju 2. biskupijske sinode nismo se mogli osloniti na neko nedavno vlastito iskustvo, budući da je prethodna biskupijska sinoda održana još davne 1821. godine. No, sam je biskup s velikim zanimanjem i otvorenošću proučavao i materijale dijecezanskih sinoda koje su se u suvremenim prilikama ostvarile u različitim, većim ili manjim, biskupijama susjednih zemlja. Ipak, najvažniji okvir za slavljenje biskupijske sinode davali su sadržaji novijih crkvenih dokumenata - od koncilskih dokumenata sve do Zakonika kanonskoga prava. Veliko olakšanje i jasni putokaz predstavljao je dokument Svete Stolice, pod naslovom *Upute o biskupijskim sinodama*, koji su 1997. godine, upravo u vrijeme priprave za sazivanje naše biskupijske sinode, izdali rimski dikasteriji, *Kongregacija za biskupe* i *Kongregacija za evangelizaciju naroda*.

U spomenutoj Uputi naznačene su sve potrebne sastavnice za pripravu i ostvarenje biskupijske sinode, koju *Zakonik kanonskoga prava* (1983.) definira kao "skupštinu izabranih svećenika i drugih vjernika partikularne Crkve koji pomažu dijecezanskom biskupu na dobrobit sve biskupijske zajednice" (kan. 460.). U samome dekretu o sazivanju Druge biskupijske sinode (1998.) naznačeni su njezini glavni ciljevi: »Biskupijskom sinodom Crkva đakovačka i srijemska, potaknuta Duhom Božjim, želi se – na prijelazu u treće tisućljeće - okupiti i upoznati svoju stvarnost, prosvijetljena Božjom riječju i smjernicama Drugog vatikanskog sabora sučeliti se s novonastalim prilikama, osnažiti vjeru i potaknuti pobožnost, pronaći rješenja za nadilaženje poteškoća u apostolatu i upravi, uskladiti različite karizme i službe, zacrtati nove putove

i oblike apostolskog djelovanja te na nov način postati kvascem kraljevstva Božjega na prostorima Đakovačke i Srijemske biskupije.«

Sazivanjem sinode započeo je u svim sastavnicama biskupijske Crkve jedan iznimno složen proces. Od samoga početka taj je proces nastojao biti obilježen dijalogom te sačuvati tu dijalošku oznaku kao jednu od osnovnih oznaka kroz sve etape događanja sinodskoga hoda, upravo onako kako je papa Pavao VI. pozvao u enciklici *Ecclesiam suam*: »Dijalog treba da se razvije između sinova Kuće Božje (...) Koliko li se samo želimo obradovati tim domaćim razgovorom, punim vjere, ljubavi i djela! Koliko bismo samo htjeli da bude živ i prislan, osjetljiv za svaku istinu, za svaku krepost, za sve vrijednosti naše kršćanske baštine! Da bude iskren i prožet izvornom svetošću! Da bude spreman čuti različite glasove ljudi našega vremena! I, najposlije, da bude dobar te od katolika napravi ljude zaista dobre, ljude mudre, ljude slobodne, ljude nepristrane, vedre i hrabre.« Moglo se osjetiti u to vrijeme da je Sinoda pobudila zanimanje mnogih – od svećenika, redovnika i redovnica do vjernika laika svih uzrasta.

Osjetilo se jedno ozračje »novosti« i izazova, otvorenosti, suradnje i željenoga uključivanja i doprinosa što većega broja članova Božjega naroda. Mjera veoma velike zahtjevnosti dolazila je od svojevrstne »sveobuhvatnosti« sinodske obnove. Prethodnim istraživanjem nisu, naime, izabrana i određena smo neka područja koja bi trebala biti zahvaćena sinodskim procesom, nego se, u okvirima kanonskih načina ostvarivanja sinode, sinodskom procesu »podastro« vrlo širok, zapravo svekoliki sadržaj pastoralnoga biskupijskoga života i djelovanja. Sva sadržajna područja raspoređena su u četiri pripremna sinodska odjela: (1) evangelizacija, (2) liturgija, (3) kršćanski poziv i služenje (*diakonia*) te (4) ustroj biskupijske zajednice. Ta su četiri područja ujedno odredila i sam tok odvijanja Sinode. Svako je od spomenutih područja, uvijek gledajući na cjelinu sinodskoga procesa, predviđalo razdoblje pripreme (biskupijskoga savjetovanja) te slavlje same Sinode na sinodskim zasjedanjima.

Vrijeme biskupijskoga savjetovanja za sva četiri sinodska zasjedanja pokazalo se izuzetno plodno. O tome mogu na svoj način posvjedočiti i statistički podatci koji potvrđuju da je Tajništvu Sinode u sve četiri etape biskupijskoga savjetovanja prispjelo 5857 pisanih izvješća s tematskih razgovora u skupinama, na kojima je sudjelovala 81831 osoba. Upravo je to i bila nakana, da u različitim skupinama – na župnoj, nadžupnoj (međužupnoj) te bisku-

pijskoj razini - svoja mišljenja, zapažanja i prijedloge o različitim područjima kršćanskoga života iznesu svi članovi Crkve, okupljeni u skupinama upravo tamo gdje se ostvaruje njihov ljudski i kršćanski život te da se njihovi prijedlozi ugrade u materijale za sama sinodska zasjedanja.

Već su materijali, tiskani za svako sinodsko savjetovanje, s pripadajućim sadržajnim natuknicama i pitanjima, sadržavali osnovne pristupe, tj. strukturu i raspored budućih sinodskih materijala. Za sva područja crkvenoga života o kojima se trebalo raspravljati predviđena su tri osnovna koraka: (1) pastoralno-teološko polazište, (2) pregled i prosudba postojećeg stanja i (3) prijedlozi zaključaka za sinodsko zasjedanje, odnosno prijedlozi za poboljšanje pastoralne prakse.

Dijecezanski biskup Marin, potpomognut djelovanjem sinodskoga Pripremnog povjerenstva, s pozornošću je pratio odvijanje sinodskoga savjetovanja na svim razinama biskupijskoga života. Mogla se uočiti određena zabrinutost zbog činjenice da su unatoč brojnim poticajima pojedine zajednice ostale na rubu ili čak izvan neposrednoga procesa sinodskoga savjetovanja. No, ni s obzirom na takve primjere, u njega se nije mogla zapaziti želja za uvođenjem nekih »strožih mjera« koje bi možda dodatno povećale brojčanu uključenost u sinodske procese. Nastojao je sugerirati te uspio sačuvati trajno pozitivno ozračje zajedništva i suradnje koje je u biskupijski život unosio sinodski hod.

Četiri sinodska zasjedanja

Na samo slavlje Biskupijske sinode, prema smjernicama crkvenih uputa, pozvao je 180 sinodskih članova, među kojima 92 klerika i 88 vjernika laika. U đakovačkoj stolnoj crkvi te u prostorima Središnje biskupijske i fakultetske knjižnice u Đakovu, u dvorani koja će kasnije biti nazvana *Sinodskom dvoranom*, održana su sva četiri predviđena sinodska zasjedanja: (1) o evangelizaciji (15. – 18. listopada 2000.), (2) o liturgiji (15. – 17. ožujka 2001.), (3) o kršćanskome pozivu i služenju (25. – 27. listopada 2001.) te (4) o ustroju biskupijske zajednice (3. – 5. listopada 2002.). Svako od sinodskih zasjedanja bilo je popraćeno posebnim molitvenim i liturgijskim događanjima u župnim i dugim zajednicama čitave Biskupije. Bili su to tzv. sinodski tjedni koji su svima u biskupijskoj zajednici htjeli poručiti da se u središtu Biskupije, u Đakovu, događa nešto sveto i značajno za život biskupijske Crkve. Vrijeme samih trodnevnih zasjedanja bilo je isprepletено molitvom, izlaganjima, tematskim diskusijama i glasovanjem te posebnim liturgijskim slavljem u

katedrali. Može se reći kako je rad sinodskih članova i različitih pomoćnih služba koje su djelovale pri sinodskome Tajništvu protekao u ozračju velike ozbiljnosti.

Određena lakoća s obzirom na pojedinačne intervente svećenika i redovnika bila je nekako očekivana. No, uživiljenost i konstruktivnost izlaganja vjernika laika bila je posebno vrijedna i zapažena. Zajedno s ozbiljnošću i visokim stupnjem redovitosti, na zasjedanjima se osjećao i duh vedrine i opuštenosti, što je pomoglo da se pojedine teme i pitanja nepotrebno ne zaostavljaju, već da se različita stajališta prikladno ugrade u sinodske prijedloge, u duhu razboritosti, uzajamnosti i razumijevanja. Svojim neposrednim sudjelovanjem na zasjedanjima dijecezanski biskup Marin uvelike je čuvao duh i ozračje sinodalnosti. Sudjelovao je u svim dijelovima pojedinih zasjedanja kojima je ili sam predsjedavao ili je predsjedanje povjeravao vikarima. Na samim zasjedanjima sačuvao je istaknutu vrijednost i značenje biskupove uvodne i zaključne riječi prigodom svakoga zasjedanja te prigodne homilije u liturgijskome slavlju u katedrali na kraju svakoga zasjedanja.

Raspoloženje zajedništva i dijaloga na sinodskim zasjedanjima mogli su doživjeti i pozvani promatrači i gosti, bilo da je riječ o biskupima i svećenicima drugih biskupija, predstavnicima Pravoslavne Crkve ili drugih kršćanskih zajednica ili pak predstavnicima društveno-političkoga, kulturnoga i prosvjetnoga života. I medijskome praćenju Sinode, od strane crkvenih i javnih društvenih medija, također se posvećivala primjerena pozornost.

Završetak petogodišnjega razdoblja priprave i slavlja Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske vezan je uz jednu izvanrednu prigodu – pohod, danas blaženika, pape Ivana Pavla II. Tom je prigodom, 7. lipnja 2003. godine, ponovno u subotu prije svetkovine Duhova, kao i na početku prigodom sazivanja Sinode, na velikome euharistijskome slavlju u Osijeku sam Papa označio zaključenje slavlja Biskupijske sinode. Bio je to iznimno velik dan, prema riječima biskupa Marina, »zlatnim slovima upisan u povijest Đakovačke i Srijemske biskupije«. I taj je dan zračio Sinodom – od riječi Papine homilije o pozivu kršćanina na svetost, preko biskupijskoga gesla Papina pohoda »U zajedništvu Kristova poslanja« do zaključnih Papinih riječi: »Predraga braćo i sestre Đakovačke i Srijemske biskupije (...) Pođite u svoje vjerničke zajednice, u svoje domove i na svoja radna mjesta te, kao vjerni učenici Gospodinovi, u duhu Evanđelja u svojoj životnoj svakodnevnici ostvarujte sinodske odluke.«

Priprava, objavljivanje i proglašenje sinodskih zaključaka

Nakon znakovitoga zaključenja slavlja Sinode preostala je još jedna važna etapa: priprava, objavljivanje i proglašenje sinodskih zaključaka. Rad ove etape, ponajviše zbog obimnosti materijala, protegnuo se sve do jedne nove izvanredne prigode – uspostave Đakovačko-osječke crkvene pokrajine i ponovnoga osamostaljenja Srijemske biskupije 2008. godine. Svečano slavlje uspostave nove metropolije i uzdignuća biskupije na stupanj nadbiskupije i metropolitanskoga sjedišta u Đakovu, 4. listopada 2008., bilo je označeno i predajom objavljenih »Izjava i odluka Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske«, koje su za vlastite biskupije prethodno kanonski odobrili đakovačko-osječki nadbiskup Marin i srijemski biskup, mons. Đuro Gašparović.

Događaj proglašenja i objavljivanja *Knjige Sinode* označio je stvarni završetak velikoga djela Biskupijske sinode u Đakovu. No, u isto je vrijeme taj događaj označio novo razdoblje – primjenu sinodskih odluka u stvarnosti kršćanske vjere i crkvenoga života. U dekretu o proglašenju *Knjige Sinode*, koja istovremeno ima i kanonsko značenje zbirke krajevnoga prava, nadbiskup Marin je istaknuo: »Neka ova knjiga bude istinsko uporište i pastoralno pravilo života i poslanja Crkve đakovačko-osječke. Neka bude živi poticaj na zajedništvo i jasni putokaz u ostvarivanju pastoralnog djelovanja koje u mnogostrukim ostvarenjima ostaje jedinstveno, otkrivajući kako je nezaobilazno da se Crkva izgrađuje zdušnim zauzimanjem svih svojih članova, usklađenih različitim službama na koje su pozvani. Njezin zdrav nauk – utemeljen na Božjoj riječi i nauku učiteljstva Crkve, dragocjeno je sredstvo nove evangelizacije o kojoj je naša Crkva razmatrala i na koju je pozvana založiti se u današnjim prilikama ljudskoga osobnoga i društvenoga života.«

Nadahnuće Sinode iščitava se u pastirskoj službi nadbiskupa Marina

Sinodsko nadahnuće iščitava se i u mnogim drugim koracima ostvarenja pastirske službe nadbiskupa Marina koji se ne nose neposredno na samo odvijanje Biskupijske sinode, o čemu svjedoče tekstovi ovoga VIII. sveška njegovih Sabranih djela. Njegovi govori u vremenu priprave i slavlja *Velikoga jubileja 2000. godine* kronološki se poklapaju s vremenom priprave i slavlja Sinode te odišu pozivom na obnovu i produbljenje kršćanskih otajstva upravo u ozračju sinodskoga hoda.

Prvoga, najbližeg suradnika u biskupskoj službi, pomoćnoga biskupa i generalnoga vikara zatražio je i s radošću primio 2001. godine, upravo u jeku odvijanja Biskupijske sinode. Za tu službu imenovan je i zaređen glavni tajnik Sinode, mons. dr. Đuro Hranić, u mnogo čemu izvanredno zdušan i zanosan promicatelj sinodskoga djela, kao i njegova ucjepljenja u oblikovanje službi i zajednicâ na području Đakovačko-osječke nadbiskupije.

Ozračje Sinode na svojevrsan će način nadahnjivati i davati posebne naglaske kasnijim, 'poslijesinodskim' pastoralnim godinama te će pastirske riječi nadbiskupa Marina nastaviti i nadalje promicati stvarnu i življenu, zdravu i suvremenu ekleziologiju zajedništva, očitovanu u zajedništvu i solidarnosti svećenika, redovnika i redovnica i svih vjernika laika »gdje god se nalazili i kakvu god službu obnašali«, kako je zacrtao već u svojoj nastupnoj riječi 1997. godine. Zato će nadbiskup svojim riječima i službom nastojati obuhvatiti sva područja i stvarnosti crkvenoga života, ali i onoga izvan crkvenoga: od stvarnosti župnoga zajedništva, evangelizacije i sakramentalnoga života, kateheze i školskoga vjeronauka, do pozivskoga identiteta svećenika i njihove trajne izgradnje te skrbi za nova svećenička i redovnička zvanja, kao i za formaciju vjeroučitelja i kateheta, što uključuje posebnu brigu za Sjemenište i Katolički bogoslovni fakultet, za župne suradnike, ministrante i pjevače; također i svjedočanstva kršćanske ljubavi promicanjem djelovanja Caritasa; stvarnosti bračnoga života i obitelji; od djece i mladih, do bolesnika, starih i osoba s posebnim potrebama; stvarnosti društvenoga, političkoga, gospodarskoga i kulturnoga života, kao i života studenata i intelektualaca, ali i radnika i poljodjelaca.

Pišući ove retke, kao svojevrsni uvod ovom VIII. svesku sabranih djela nadbiskupa Marina Srakića, posvećenom njegovim pastirskim poslanicama i proglasima, okružnicama i (na)govorima te tematskim propovijedima, pokušavam si prizvati u svijest njihovo istinsko značenje. S jedne strane, već nas njihova brojnost ne ostavlja ravnodušnima, no još više zadivljuje sve ono što je utkano u njih - a u njima je jednako molitva i pobožnost, kršćanska mudrost i svjedočanstvo vlastitih napora, rada i učenja; u njima je osobni put kršćanske vjere, razumijevanja i iskustva Božjega spasenja, svjedočanstvo savsim konkretnih trenutaka života Crkve, okupljene u sakramentalnim slavljinama te pozvane i poslone, uvijek i svugdje, naviještati snagu Gospodinove milosti i ljubavi, životnost njegove Radosne vijesti - »za nas i za sve ljude«.

U Đakovu, o svetkovini sv. Petra i Pavla, 2013. godine.

mons. mr. sc. Ivan Ćurić